

A punts és una col·lecció de documents que recopila experiències, relats, lliçons, matisos, crítiques, qüestions i situacions diverses de persones que formen o han format part de la comunitat humana, acadèmica i professional de la Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona, UPC.

S'ofereixen per a la seva lliure circulació i reimpressió. La lectura directa en pantalla és possible en etsab.upc.edu

No es permet la seva reproducció amb finalitats comercials ni en mitjans, suportats publicitàriament, de cap tipus ni format.

A punts es una colección de documentos que recopila experiencias, relatos, lecciones, matices, críticas, cuestiones y situaciones diversas de personas que forman o han formado parte de la comunidad humana, académica y profesional de la Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona, UPC.

Se ofrecen para su libre circulación y reimpressión. La lectura directa en pantalla es posible en etsab.upc.edu

No se permite su reproducción con fines comerciales ni en medios, soportados publicitariamente, de ningún tipo ni formato.

ETSAB UPC · PARANIMF ARQUITECTURA · DOCUTEC

A punts, (interiors)

Col·lecció A punts (interiors) · PARANIMF ARQUITECTURA · Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona · Diagonal 649 · 08028 Barcelona · etsab.upc.edu

Una persona bona
Eduard Calafell Lafuente, 1950-2021
(per Victor Brosa)

refs.

Eduard Calafell Lafuente

Imatge: aquarel·la St Jordi, per Eduard Calafell 2020

Diagramació per Félix Arranz

ETSAB UPC 2021

#a_punts #etsab_interiors #etsabupc #laupc #paranimfarquitectura

#dpaUPC #profesoradoETSAB #professoratETSAB

Convido l'Escola a dur a terme aquesta tasca, també, i especialment, pel valor de l'arquitectura que hi ha en aquest projecte.

Crec que puc dir que l'Eduard era una persona planera, molt allunyada de tot esnobisme. Si el visitaves a Salzedella, al Baix Maestrat, lloc d'on provenia la seva família, la seva gran il·lusió era recollir unes cireres del seu petit tros de cultiu o buscar uns espàrrecs de marge per fer una truita. Quan visitava Egipte, abans que l'integrisme ho fes difícil i encara motivava l'admiració dels locals amb el seu gran mostatxo, viatjava en els trens populars, no en els especials turístics, o dormia als hostals senzills, on les nits de calor les passes reposant al terrat. Els últims anys havia anat sovint al sud d'Itàlia. Està clar que no anava a Capri o a Sorrento, sinó més al sud, al desconegut San Giovanni a Piro, on va deixar bones amistats, moltes relacionades amb el pintor José Ortega, un artista republicà comunista espanyol, important al seu moment, que havia viscut i treballat al poble molt de temps i per qui l'Eduard es va interessar. La pintura va ser una de les seves aficions més preuades els últims anys; ens ha deixat precioses aquarel·les de paisatges, carrers o flors.

Bé, per acabar, aquestes línies volen ser un petit homenatge a l'amic, arquitecte i professor. Les titulava "Una Persona Bona, Eduard Calafell Lafuente (1950-2021)" i temo que des del que fins aquí he explicat no es transmet aquesta idea que està a la base de com entenc l'Eduard, el seu ser una persona bondadosa, a la que mai vaig veure menysprear a ningú, que sempre va voler tirar endavant sense enfonsar els altres i va ser amic franc dels seus amics. Al llarg d'aquestes paraules potser he parlat massa de mi mateix, però no soc capaç d'entendre'l com una persona aliena a qui se li pot fer una biografia des de la distància, sols sóc capaç d'entendre'l i veure'l com un gran amic i, com he dit, una persona bona.

Victor Brosa, setembre 2021

A l'acabar el curs d'Adaptació, en lloc de fer-nos fora de l'Escola, ens varen distribuir per les diferents càtedres de projectes. L'Eduard, en Joan i jo vam quedar adscrits a grups diferents i mai més vaig treballar amb ells a l'Escola. Com era l'Eduard com a professor? He de dir que mai he estat corregint projectes al seu costat, però pel que m'ha arribat podria dir que li costava molt poc enamorar-se i imbricar-se a fons en allò que considerava un bon projecte i, com ja he dit, quan entrava en alguna cosa era una fura difícil de parar.

La seva capacitat de resoldre amb correcció, claredat i contundència allò que es proposava crec que queda il·lustrada amb la manera en que va realitzar la seva tesi de doctorat.

Des d'un curs de Rafael Moneo sobre el temple grec i el seu exercici final del projecte d'un temple pròstil dòric, vaig començar a estudiar el tema de les seves peculiaritats en el temps i vaig agafar-lo com a possible base per desenvolupar una tesi. Dins del conjunt de temes que apareixien en relació hi havia el dels testers de les Unitats d'Habitació de Le Corbusier. Xerrant sobre la qüestió a l'Eduard li va semblar interessant, el va agafar com tot el que agafava amb força i claredat i, anys abans que una persona lenta com jo presentés la tesi, ell ja l'havia llegit amb les millors qualificacions.

Un bon amic l'anomenava "el rayo que no cesa" amb tota la raó. Quan començava alguna cosa no hi havia qui el parés. El 1987 en Joan, l'Eduard i jo vàrem deixar de treballar junts. No hi havia feina a fer, jo vaig anar-me'n un semestre com a professor invitat a la universitat de Michigan i en Joan va començar a tenir feina des d'una immobiliària on va fer una sèrie d'edificis que aviat varen ser reconeguts.

No he estat seguint a fons la posterior feina professional de l'Eduard, se que va treballar per ensenyament i altres tasques varies que en algun moment em va anar mostrant. El que avui he estat mirant al meu ordinador és la casa que es va fer a Begur, lloc on viu una filla i la família de na Marta, la seva dona, hi tenia relació. Una casa magnífica. Tinc un conjunt de fotografies que vaig fer un dia que vàrem anar-hi a dinar, bastant mediocres com a imatges, i un conjunt de croquis escanejats des de la seva llibreta d'apunts. Son esplèndids, els hi vaig demanar per fer una classe sobre el croquis com a instrument de projecte al meu curs. Un llibret amb aquests croquis i millors fotografies que les meves, a més d'algunes poques paraules de text, segur que seria un dels millors homenatges que podríem fer-li.

La direcció de la ETSAB em demana unes línies en motiu del decés de l'Eduard, professor de l'Escola des del 1976 fins a la seva jubilació el 2015. No sé si soc la persona més indicada per escriure aquestes línies; crec que puc parlar d'ell més com a amic i company que seguir a fons la seva vida acadèmica i professional que, en el segon cas, els avatars dels temps ens van portar a deixar de compartir ja fa molts anys, el 1987.

Els dos ens vàrem conèixer a l'aparèixer per l'Escola a donar classe d'Elements de Composició a un nou curs anomenat d'Adaptació, creat per facilitar el pas d'aparelladors titulats a l'Escola d'Arquitectura.

Era un curs estrany. Per part dels estudiants podies trobar des d'alguns que semblaven bàsicament interessats a apropar-se al valor pecuniari llavors associat a la signatura dels projectes d'arquitectura fins als que l'interès pels temes constructius els havia portat a estimar l'arquitectura i volien instruir-se en ella. Tots coneixem -i sovint envegem la seva condició i profunditat- alguns d'aquests magnífics companys professors de Projectes que han arribat a l'arquitectura des de l'arquitectura tècnica.

Potser tampoc era gaire més adient la part dels professors. Sens dubte mancava experiència; el que no mancaven eren ganes de fer una feina tan ben feta com poguéssim i tirar endavant el curs el millor possible. Hi havia dos primers professors amb una feina prèvia, l'Antoni Cortina i en Xavier Franquet, que en realitat varen ser els que ens van cercar. En el meu cas va ser en Xavier, que tenia estudi al mateix edifici que jo, qui m'ho va proposar, en part suposo que pel fet d'haver guanyat en aquell temps un concurs bastant rellevant. L'Eduard Calafell, i molts dels altres, eren alguns dels millors companys d'estudis de l'Antoni. Cal dir que quasi tots hem seguit amb èxit a l'Escola durant anys, molts d'ells amb una carrera professional rellevant, i també que l'accés a l'ensenyament de projectes, vistes les complexes condicions actuals i aquelles d'abans, ha variat molt.

Tot i que no estàvem gaire preparats i que entrar a la P3, aquella gran aula prefabricada situada on ara hi ha l'aulari Coderch, plena d'estudiants el primer dia de classe, suposo que ens va impressionar a tots, vàrem anar construint un curs decent. No sé per quina raó havíem quedat al marge del curs d'Elements de Composició que donava llavors en Rafael Moneo al segon curs, però tenir-lo com a referència feia més fàcil construir el nostre curs. Cadascú feia allò que millor podia, a mi, començar a aprendre a preparar exercicis i programes m'ha servit al llarg de tota la meua estada a l'Escola i crec que tots els que vàrem estar allà recordem amb agraïment la nostre estada al curs i el aprenentatge que ens va donar.

L'Eduard sempre ha tingut com a virtuts dues coses, anar directe a buscar la solució de qualsevol problema sense perdre el temps i ser un magnífic dibuixant. Fill del Raval i sense una família amb molts mitjans, va estar treballant a estudis d'arquitectura al llarg de tota la carrera, un fet poc freqüent en aquells anys. Molts anys va estar dibuixant amb l'arquitecte Tort, un bon arquitecte i una persona cultivada, encarregat de la revista Quaderns del Col·legi. Un gran arquitecte és un bon mestre.

Veure dibuixar l'Eduard en aquells temps del rotring era quedar-se estorat. El recordo emplenant amb un ratllat l'espai entre dues línies del dibuix d'un mur a una velocitat digna del hatch de l'Autocad. Tinc aquí davant un parell de perspectives i croquis per a concursos fets amb una llibertat i tranquil·litat que meravella.

L'Eduard sempre va ser una persona més de fer que de llargues i complexes reflexions. Si s'havia de dibuixar una línia sobre

un plànol jo sempre estava un bon temps raonant sobre el seu lloc i forma abans d'atrevir-me a fer-la, sovint amb la necessitat d'esborrar-la a continuació. L'Eduard arribava i directament tirava una línia amb el seu automàtic ficat al cap. A més a més serà la línia correcta. El seu cap tenia absorbita la lògica del procés de l'arquitectura.

Des que va acabar els estudis a l'Escola, i segurament des d'abans, l'Eduard va treballar en parella amb en Joan Pascual amb qui fins avui han estat units per una gran amistat. En un cert moment tant l'Eduard com jo ens vàrem presentar al concurs del nou Ajuntament de Badalona. Era un concurs que cercava tres finalistes per decidir un projecte final. Dos dels tres finalistes vàrem ser nosaltres i amb una certa lògica ens vàrem unir per fer junts el projecte final. Com sol succeir, el projecte no es va construir, encara que amb sort i temps al final es va cobrar, el que ja és alguna cosa.

El treball conjunt va seguir des d'aquest moment, primer en el seu estudi del carrer València, després des de la meitat de l'antic estudi de l'arquitecte Tort a Sarrià. Ens ho vàrem passar bé. Treballàvem a gust, amb no gaire feina, alguns concursos com el de la seu de la presidència de Canàries on també amb dos projectes vàrem ser segons i tercers, amb un primer de coneguts arquitectes locals que, segons ens varen contar, va anar passant endavant recolzat per alguns membres propers del jurat. L'altra meitat de l'estudi l'ocupava en Ramon Tort, un savi sense cap titulació, fill de l'arquitecte, llavors ja retirat, un reconegut gran maquetista que ens permetia en l'observació dels seus treballs seguir molt de prop la feina d'alguns dels arquitectes més coneguts d'aquells anys preolímpics de Barcelona. Varen ser uns bons anys que recordo amb molt d'afecte, tant pel que fa a la feina feta com pels moments de relació entre nosaltres i amb les nostres famílies, sigui amb alguna paella, anant a caçar bolets o simplement, anant a donar una volta el diumenge. Anar a prendre un cafè al Monterrey, a Major de Sarrià, i sobre un paperot solucionar temes de projecte pendents era fàcil de fer.

Aquell curs d'Adaptació per a Aparelladors que volien ingressar a Arquitectura va durar poc. Pels apunts que tinc, en això també soc molt dolent, va donar-se tan sols tres cursos. Crec que van ser cursos aprofitats on tots -docents i discents- vàrem aprendre. Segurament també aquell grup va ser dels primers en organitzar viatges de curs, el primer any a Viena, el següent a Holanda amb base a Amsterdam, l'altre a Nova York i Boston. Els viatges ajuden molt a la relació entre tots i així va ser.